

به نام خدا

فاجعه کالا در حقوق ایران

علیرضا شریبیگی

(عضویت علمی دانشگاه تهران)

شکریه‌گی، علیرضا، ۱۳۵۶ -

قاچاق کالا در حقوق ایران تألیف: علیرضا شکریه‌گی - کرمانشاه: طاق بستان، ۱۳۹۲

۱۷۲ - نشر: فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

بها: ۴۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۰-۲۳۲-۴

کتابنامه: ص: ۱۵۴-۱۶۱؛ همچنین بصورت زیر نویس

۱- جرایم اقتصادی - - ایران ۲- جرایم بازرگانی - - ایران

۳- قاچاق - - ایران الف. عنوان

۳۴۵/۵۵۰۲۶۸ KMH fr

انتشارات طاق بستان

- عنوان: قاچاق کالا - حقوق ایران
- نویسنده: علیرضا شکریه‌گی (استاد استادیار، دانشگاه پیام نور)
- ناشر: طاق بستان
- نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۲
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قطع: وزیری، ۱۷۴ ص
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۰-۲۳۲-۴
- قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

کرمانشاه: خیابان آیت اله کاشانی - انتشارات طاق بستان

تلفن: ۷۲۹۱۷۳۲ فاکس: ۷۲۷۱۶۴۳

E-mail: Taghbostan-book@yahoo.com

فهرست مطالب

مقدمه الف

بخش اول: کلیات ۱

فصل اول: تعاریف ۱

مبحث اول: تعریف لغوی قاچاق ۱

مبحث دوم: تعریف قانونی قاچاق ۱

گفتار سوم: تعریف قاچاق در قانون انحصار تجارت خارجی ۱

گفتار دوم: قانون مجازات مرتکبین قاچاق ۲

گفتار سوم: تعریف قاچاق بر اساس قانون امور گمرکی ۳

گفتار چهارم: تعریف قاچاق توسط اشخاص حقوقی ۴

فصل دوم: انواع قاچاق ۵

مبحث اول: انواع قاچاق بر اساس تعریف ۵

مبحث دوم: انواع مختلف قاچاق ۶

گفتار اول: قاچاق ارز ۶

گفتار دوم: قاچاق کالای گمرکی و تجاری ۷

گفتار سوم: قاچاق سلاح و مهمات ۹

گفتار چهارم: قاچاق آثار ملی و عتیقه جات ۱۰

گفتار پنجم: قاچاق مواد افیونی و مخدر ۱۰

گفتار ششم: قاچاق اشخاص ۱۰

فصل سوم: عناصر جرم قاچاق ۱۵

مبحث اول: عناصر عمومی ۱۵

مبحث دوم: عناصر مادی ۱۶

گفتار اول: سیر تکاملی جرم قاچاق ۱۶

گفتار دوم: تهیه مقدمات از کتاب جرم.....	۱۷
گفتار سوم: جرم تام.....	۱۸
مبحث سوم: عنصر معنوی.....	۱۹
بخش دوم: سیر تاریخی، تقنینی و دلایل بوجود آورنده قاچاق کالا...۲۱	
مبحث اول: سیر تاریخی، تقنینی قاچاق کالا قبل از انجام اصلاحات گمرکی	
در ایران	۲۱
گفتار اول: گمرک وقاچاق در ایران باستان.....	۲۲
گمرک و گمرک وقاچاق در ایران دوره اسلامی.....	۲۴
گفتار دوم: گمرک وقاچاق در عهد قاجاریه.....	۲۸
مبحث اول: سیر تاریخی و تقنینی قاچاق بعد از انجام اصلاحات گمرکی	
در ایران	۳۳
گفتار اول: تأقیل و تشکیک مجلس شورای اسلامی.....	۳۳
گفتار دوم: بعد از تشکیک مجلس شورای ملی.....	۳۵
گفتار سوم: قانون متمم قانون عین معارف خارجی.....	۴۱
الف - قانون اصلاح قانون تجارت خارجی مصوب ۱۳۱۱/۴/۱۹ مشتمل	
بر ۱۲ ماده و ۴ تبصره.....	۴۲
ب - قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲/۱۲/۱۹ و اصلاح بعد از آن.....	۴۳
مبحث سوم: صلاحیت سازمانهای رسیدگی کننده.....	۴۷
فصل اول: سازمانهای رسیدگی کننده به جرم قاچاق.....	۴۷
مبحث اول: سازمانهای غیر قضایی.....	۴۸
گفتار اول: سازمانهای شاکی.....	
مبحث دوم: مراجع قضایی.....	۴۹
فصل دوم: تکلیف کالای مکشوفه.....	۵۲

مبحث اول: چگونگی تعیین تکلیف کالاهای قاچاق مکشوفه.....	۵۲
مبحث دوم: آثار تعقیب قضایی نسبت به سازمان کاشف.....	۵۴
گفتار اول: حق الکشف سازمان کاشف.....	۵۵
گفتار دوم: حق الکشف مأموران.....	۵۷
فصل سوم: راه حل های پیشنهادی در مبارزه با قاچاق.....	۵۷
الف - بازنگری در قوانین و مقررات.....	۵۸
ب - افزایش از فعالیت سودجویان.....	۵۸
ج - ناهماهنگی آرای صادره.....	۵۹
د - مشکلات قضایی.....	۵۹
هـ - سیاست های دولتی.....	۵۹
و - سیاست گذاری در گمرک.....	۶۰
ز - متمرکز نمودن مرجع رسیدگی کننده.....	۶۰
ح - دقت در انتخاب کارکنان.....	۶۰
مبحث چهارم: دلایل بوجود آورنده قاچاق کالا.....	۶۱
گفتار اول: دلایل اقتصادی قاچاق کالا.....	۶۲
الف - اشتغال و بیکاری.....	۶۴
ب - فرهنگ گریز از پرداخت مالیات.....	۶۶
ج - پایین بودن هزینه های ریسک قاچاق.....	۶۷
د - وجود تقاضا.....	۶۷
هـ - مزیت رقابتی کالاهای قاچاق.....	۷۳
و - پول شویی.....	۷۵
ز - حمایت های دولت از بعضی صنایع کشور.....	۷۸
ح - نظام تعرفه های غیر مؤثر در زمینه ی واردات و صادرات.....	۷۹

گفتار دوم: دلایل سیاسی قاچاق کالا..... ۸۰

الف: خصوصیت و تحریم‌های اقتصادی..... ۸۰

ب - نبود دولت‌های مقتدر در همسایگی کشورمان..... ۸۱

گفتار سوم: دلایل فرهنگی قاچاق کالا..... ۸۱

الف - فرهنگ مصرف کالاهای خارجی..... ۸۲

ب - تبلیغات..... ۸۳

گفتار چهارم: دلایل اجتماعی قاچاق کالا..... ۸۵

الف - سیاست‌های و بیوروکراسی..... ۸۸

ب - عدم منعیت شرعی تجارت قاچاق کالا..... ۸۸

بخش دوم: انواع شیوه‌های ارتکاب جرم قاچاق و آثار آن

فصل اول: دستاوردهای مهم ارتکاب به جرم قاچاق..... ۹۱

مبحث اول: شیوه‌های ارتکاب به جرم قاچاق..... ۹۱

الف - قاچاق در قالب شیوه‌های ارتکاب..... ۹۱

ب - استفاده از جاسازی برای قاچاق کالا..... ۹۱

ج - قاچاق با استفاده از وسایل دریایی..... ۹۲

د - قاچاق با استفاده از فاکتورهای غیر واقعی..... ۹۲

هـ - قرارداد کالای قاچاق در میان محموله‌های..... ۹۳

و - تغییر بسته بندی کالا..... ۹۳

ز - قاچاق با استفاده از پوشش نظامی..... ۹۳

ح - تبانی با مأمورین و عوامل گمرکی..... ۹۱

مبحث دوم: انواع ورود کالاهای قاچاق به داخل کشور..... ۹۴

گفتار اول: کالای وارده از طریق دریا..... ۹۴

گفتار دوم: کالای وارده از طریق هوا..... ۹۵

گفتار سوم: کالای وارده از طریق خشکی.....	۹۵
گفتار چهارم: کالای وارده توسط مسافر.....	۹۶
فصل دوم: آثار پدیده قاچاق کالا.....	۹۷
مبحث اول: قاچاق کالا و تأثیر آن بر امنیت اقتصادی.....	۹۷
مبحث دوم: اثرات منفی قاچاق بر اقتصاد کشور.....	۱۲۲
گفتار اول: آثار قاچاق بر اقتصاد و سیاستهای اجرایی دولت.....	۱۲۲
گفتار دوم: آثار منفی قاچاق بر سیاستهای بازرگانی.....	۱۲۳
گفتار سوم: آثار منفی قاچاق بر درآمدهای عمومی دولت.....	۱۲۴
گفتار چهارم: آثار منفی قاچاق بر سلامت جامعه و مصرف کنندگان.....	۱۲۴
مبحث دوم: آسیبهای اجتماعی پدیده قاچاق.....	۱۲۵
گفتار اول: تهاجم فرهنگی.....	۱۲۵
گفتار دوم: غارت هویت.....	۱۲۶
گفتار سوم: بحران در کانون خانواده.....	۱۲۷
گفتار چهارم: تضعیف فرهنگ کار.....	۱۲۷
فصل سوم: علل گرایش به قاچاق و روشهای مبارزه با آن.....	۱۲۹
مبحث اول: شناسایی علل گرایش به قاچاق برای مبارزه با آن.....	۱۲۹
الف - عدم تناسب عرضه و تقاضا در داخل کشور.....	۱۲۹
ب - سودجویی و منفعت طلبی مرتکبین.....	۱۳۰
ج - کمبود زمینه‌های اشتغال و فقدان امکانات معیشتی در استان.....	۱۳۰
مرزی.....	۱۲۹
د- فقر فرهنگی.....	۱۳۰
هـ- وضع نرخ های سود بازرگانی بالا برای کالاهای وارداتی.....	۱۳۰
و- اعمال ممنوعیت یا محدودیت‌ها در ورود یا صدور کالا.....	۱۳۰

- ز- معطل ماندن کالا به مدت طولانی جهت رسیدن نوبت..... ۱۳۱
- ح- عدم کیفیت محصولات داخلی..... ۱۳۱
- ط- عدم نظارت و کنترل صحیح یگانهای نظامی مستقر در مرز توسط رده مافوق..... ۱۳۲
- مبحث دوم: شناسایی روش های مناسب برای مقابله عملی با قاچاق..... ۱۳۲
- الف- ایجاد تناسب بین عرضه و تقاضای کالاهای مورد نیاز..... ۱۳۲
- ب- سیاست گذاری صحیح در امر تجارت خارجی..... ۱۳۳
- سی- سیاست گذاری در هدایت و اصلاح الگوی مصرف..... ۱۳۳
- ف- تقسیم کردن زمینه های اشتغال مناسب برای مناطق مرزی..... ۱۳۴
- ه- ایجاد ارتباط بین مرزی و مناطق آزاد..... ۱۳۴
- و- اقدامات امنیتی و امن سازی کردن با آثار قاچاق..... ۱۳۴
- ز- تجهیز امکانات مبارزه با قاچاق..... ۱۳۵
- بخش چهارم: عوامل مؤثر بر قاچاق کالا..... ۱۳۷**
- فصل اول: مهمترین عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و رویکرد مبارزه با آن..... ۱۳۷
- مبحث اول: پایین بودن ریسک قاچاق کالا..... ۱۳۷
- گفتار اول: گستردگی مرزهای جغرافیایی، عدم امن سازی مرزها و دریایی و برخی ناهماهنگی ها در کنترل آن..... ۱۳۸
- گفتار دوم: امکان قاچاق از کلیه نواحی مرزی..... ۱۳۸
- گفتار سوم: عدم نظارت دقیق و مؤثر بر شناورهای نواحی دریایی خلیج فارس و دریای عمان..... ۱۴۰
- گفتار چهارم: ابهام در تعریف شمول قاچاق کالا..... ۱۴۱
- گفتار پنجم: رویکرد مبارزه با قاچاق..... ۱۴۳

گفتار ششم: عدم هماهنگی با کشورهای همسایه برای مقابله با قاچاق

کالا ۱۴۴

گفتار هفتم: عدم کنترل و نظارت دقیق بر کالاهایی که به صورت موقت،

ترانزیتی و عناوین مشابه وارد کشور شده‌اند ۱۴۶

گفتار هشتم: سلامت عمل نیروهای درگیر در مقابله با قاچاق کالا ۱۴۶

گفتار نهم: سایر عوامل ۱۴۶

مبحث اول: گن و پیچیده بودن واردات رسمی ۱۴۶

گفتار اول: پیچیدگی و طولانی بودن فرایند واردات رسمی ۱۴۷

گفتار دوم: گن و پیچیده بودن واردات رسمی ۱۴۷

مبحث سوم: عوامل اثر بر قاچاق کالا ۱۴۹

فصل دوم: اقدامات صورت گرفته برای مقابله با قاچاق کالا ۱۵۰

مبحث اول: اقدامات صورت گرفته برای مقابله با پایین بودن ریسک قاچاق

کالا ۱۵۰

مبحث دوم: اقدامات صورت گرفته به منظور تسهیل واردات از مجاری

رسمی ۱۵۲

مبحث سوم: سایر اقدامات صورت گرفته برای مقابله با قاچاق کالا ۱۵۳

منابع ۱۵۵

مقدمه :

قاچاق کالا پدیده‌ای پیچیده و چند بعدی است که فارغ از آثار اقتصادی آن می‌توان به طیف گسترده‌ای از جنبه‌های مخرب سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آن

اشاره کرد. قاچاق کالا به علت اختلافی که در نظام اقتصادی و ساز و کارهای اجرایی سیستم‌های تجاری، مالی، پولی و صنعتی کشور ایجاد می‌کند و به سبب انحرافی که در کارکرد صنایع متغیرهای کلیدی وارد می‌سازد موجب می‌گردد حجم، تداوم و نهادهای آن فزاینده بهینه منابع تولیدی با اختلال مواجه گردد. به‌طوری‌که اگرچه قاچاق کالا و مواد مورد نیازات نامناسب مجموعه‌ای از متغیرهای کلان سیاسی، اقتصادی و اجتماعی است، لیکن مطالعه آن به تحقیقات بین رشته‌ای نیاز دارد و در صورتی که تک بعدی ساده‌نگارانه به آن توجه شود موجب تشدید و پیچیده شدن آن خواهد شد. قاچاق کالا پدیده‌ای است ماهیتاً اقتصادی که از دیرزمان وجود داشته، و دولت‌ها همواره تلاش کرده به آن نگرسته و پیش از آنکه به فکر حل ریشه‌ای آن از طریق اصلاح سیستم اقتصادی شود باشند، به فکر مبارزه با آن به عنوان یک جرم همانند دیگر جرائم بودند. در مبارزه با معول به جای علت پرداخته‌اند، غافل از آنکه نمی‌توان با دید جرم‌پنداری مبارزه با آن به نتیجه مطلوب رسید.

در اصل متعلق‌ترین روش ممانعت از بروز معول، شناخت علل و ریشه‌های آن است. در مورد قاچاق نیز تبیین چالش‌های حاکم در فضای اقتصادی کشور و سیاست‌های ایران در قبال مرتکبین قاچاق کالا که خالی از اشکال نیست، یکی از مهم‌ترین گام‌های اساسی در جهت مقابله با آن می‌باشد، چرا که چالش‌های حاکم بر فضای اقتصادی کشور طی سالیان متمادی زیر ساخت‌های اقتصادی کشور را تضعیف نموده و امروز شاهد آن می‌باشیم که واحدهای تولیدی کشور علی‌رغم حمایت‌های گسترده دولت توان رقابت با کالاهای خارجی را ندارند.

پیشگفتار

قاچاق کالا به عنوان پدیده‌ای مخرب صدمات زیادی بر اقتصاد، تولید و فرهنگ کشور وارد می‌کند و علاوه بر کاهش تولیدات داخلی موجب افزایش بیکاری و مشکلات از آن می‌شود.

شیوع قاچاق از مشخصه‌های بنیادی فساد در اقتصاد است. قاچاق کالا به دلیل ماهیت پنهان خود در آمارهای رسمی کشورها ثبت نمی‌شود. در قاچاق قوانین و مقررات جاری نقض می‌شود، به عبارتی هرگونه فرار از نظارت گمرکی با انجام فعالیتهای نقض قوانین خاص محدود کننده، قاچاق محسوب می‌شود.

مفاهیمی مانند گذشته برنامه‌های فرهنگی برای مقابله با قاچاق کالا و عدم استفاده از کالاهای قاچاق در جامعه اجرا نشده و بخشی از مردم به قاچاق از جنبه نگاه ضد ارزش‌نگری نگری. در این شرایط بازار مناسبی برای کالاهای قاچاق شکل می‌گیرد و به موجب این شرایط مبارزه نظامی و امنیتی با قاچاق سخت‌تر شده و سیاست‌های در نظر گرفته شده نیز نتایج آهسته‌آهسته داشته.

قوانین مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۰ در کشورمان به تصویب و در حال حاضر نیز براساس این قانون با قاچاق کشور مبارزه می‌شود. با نگاهی به عوامل مؤثر بر ناکارآمدی مقابله با قاچاق کالا، ضعف قوانین و ناکارآمدی آن را می‌توان یکی از موضوعات مهم به شمار آورد. هر چند با توجه به اهمیت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نیز در این ناکارآمدی نقش دارد.

به لحاظ اشتغال بکار اینجانب در سازمان تعزیرات حکومتی به عنوان رئیس شعبه رسیدگی کننده به پرونده‌های قاچاق کالا و ارز و دست‌اندرکاران انجام تکلیف کردن با مشکلات و معضلات قانونی و کاستیهای موجود همچنین اهمیت شیوع راپ آن داشت که این مرقومه را تهیه و ارائه نمایم. لذا از تمامی عزیزان و اساتید گرامی بزرگوارم. را رهنمود و یاری نمودند صمیمانه سپاسگذارم.

علیرضا شکر بیگی

پاییز ۱۳۹۰